

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในปัจจุบันสังคมไทยเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความไม่สมดุลกันกับการพัฒนาด้านจิตใจ จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึงโดยปฏิรูประบบบริหารจัดการทางการศึกษา ปรับระบบบริหารจัดการการศึกษาใหม่เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability) ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัด การศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา พัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ ตั้งแต่กระบวนการผลิต สรรหา และการคัดเลือกให้ได้คนดีคนเก่ง รวมทั้งระบบการ ประเมินและรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์จากตัวผู้เรียน และปฏิรูประบบการเรียนรู้ โดยมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมศึกษาจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ปรับหลักสูตรและผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด การวิจัยและการใช้เทคโนโลยีและสื่อเพื่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 19) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หลักในการจัดระบบโครงสร้าง กระบวนการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับหน่วยงานการจัดการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาว่าต้องมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป. : หน้า 9)

สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้มีลักษณะของสังคมที่มีระดับของศีลธรรมถดถอยน้อยลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งการถดถอยทางศีลธรรมและจริยธรรมหรือวิกฤติทางศีลธรรมและจริยธรรมหรือการไม่มีศีลธรรมและจริยธรรมก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคม เช่น ขาดความรับผิดชอบ ใช้เสรีภาพโดยขาดความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น ใช้จ่ายเกินกำลังความสามารถ ขาดความอดทน ขาดความเพียร ไม่มีวินัย ขาดความซื่อสัตย์ ไม่มีความเมตตากรุณา สังคมขาดความยุติธรรมจากการถดถอยทางศีลธรรมดังกล่าว สังคมไทยมีแนวโน้มที่นำไปสู่ความเสื่อมในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากการมีศีลธรรมและจริยธรรมถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของทุกสิ่งทุกอย่าง สังคมจะเจริญอย่างมีความสุขที่แท้จริง ดังนั้นประชาชนจะต้องมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่คิดช่วยเหลือผู้อื่น สังคมประเทศชาติและโลก (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550 : หน้า 23) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนยึดคุณธรรมนำความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมให้อยู่กันเป็นสุขโดยกำหนดนโยบายและเป้าหมายเร่งรัด การปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกใน

คุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิต ประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยให้ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยการสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐาน ประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้คุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ คู่คุณธรรมตามแนวทางของคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ประกอบด้วย 1) ความขยัน 2) ความประหยัด 3) ความซื่อสัตย์ 4) ความมีวินัย 5) ความสุขภาพ 6) ความสะอาด 7) ความสามัคคี และ 8) ความมีน้ำใจ และได้กำหนดเป็นหลักในการส่งเสริมให้นำไปประพฤติปฏิบัติ ในการดำรงชีวิตประจำวันให้เป็นสุขโดยปลูกฝังเพื่อเป็นคุณธรรมพื้นฐานให้กับวัยเด็กเป็นต้นไป ซึ่งสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน ในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมพื้นฐานทำให้สามารถใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน และถาวร สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงต้องร่วมมือกันที่จะมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ให้กับเด็กทุกวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : หน้า 23) ซึ่งจะต้องปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนที่เข้าสู่วัยเรียนให้ได้ตรงตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดเน้นพัฒนาให้ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ พร้อมทั้งยังมีการจัดเวลาให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม สร้างเสริมศีลธรรม คุณธรรม ความเอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเกณฑ์ การจบหลักสูตรที่ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551 : หน้า 11)

การจัดการศึกษานอกจากเป็นหน้าที่รับผิดชอบของรัฐบาลที่จัดให้ประชาชนโดยตรงแล้ว จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชนและสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทเข้าร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน ควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการศึกษาโดยให้การสนับสนุนและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนเพราะผลสำเร็จของการเรียนการสอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนเท่านั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนยังให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน จึงต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและสังคมซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ได้ก็ด้วยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชน ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วม นั้น ๆ จะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตามขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์ (วันชัย โกลละสุด, 2553 : หน้า 4) การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้ให้ความสำคัญโดยกำหนดไว้ใน พันธกิจที่ 3 บริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ออนไลน์) ซึ่งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฯ ที่อยู่ในเขตบริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย ในจังหวัด

จันทบุรี 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านน้ำแดง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองมะลิ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทางแมว โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์ แอร์ไลน์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านบ่อชะอม และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองแดง ในจังหวัดตราด 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาฉลาด และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่ากุ่ม

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อให้ได้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนที่เกิดจากจากความต้องการของทุกฝ่ายโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี) ผู้บริหารและครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการตามมาตรฐานคุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. เพื่อสร้างและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
 - 1.1 ได้องค์ความรู้คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
 - 1.2 ได้เครือข่ายการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน
 - 1.3 ได้นำเสนอบทความวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตีพิมพ์ในวารสารหรือนำเสนอในการประชุมวิจัยวิชาการ
2. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
 - 2.1 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
 - 2.2 หน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ประกอบด้วย

- 1.1 ด้านความขยัน
 - 1.2 ด้านความประหยัด
 - 1.3 ด้านความซื่อสัตย์
 - 1.4 ด้านความมีวินัย
 - 1.5 ด้านความสุภาพ
 - 1.6 ด้านความสะอาด
 - 1.7 ด้านความสามัคคี
 - 1.8 ด้านความมีน้ำใจ
- 2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ในจังหวัดจันทบุรีและตราด จำนวน 81 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 15 คน และตราด จำนวน 15 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อให้ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและมีความสมบูรณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนคือเริ่มตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลและผลประโยชน์

การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน หมายถึง ครูผู้สอนต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสอน สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวมีส่วนสำคัญให้นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบด้วย

ความขยัน หมายถึง พฤติกรรมเอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย การลงมือทำงานทันทีที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นมาบังคับ การทำงานอย่างตั้งใจเต็มความสามารถ เมื่อมีอุปสรรคพยายามแก้ไขเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงโดยไม่ละทิ้งงานหรือทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่น

ความประหยัด หมายถึง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ดำเนินชีวิตเรียบง่าย ใช้จ่ายตามความจำเป็นของชีวิต รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปราศจากจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความมีวินัย หมายถึง ผู้ที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาของตนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน

ความสุขภาพ หมายถึง กิริยามารยาทที่เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้ที่มีมารยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทยการมีมารยาทเรียบร้อย ใช้กิริยาวาจา รวมถึงการแต่งกายเหมาะสมกับบุคคล เวลา และสถานที่

ความสะอาด หมายถึง การรักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผีปกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมอง ทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น การคิดดีต่อผู้อื่น การกระทำหรือสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด มีความสะอาดกาย ใจและสภาพแวดล้อม

ความสามัคคี หมายถึง พฤติกรรมร่วมมือ ร่วมใจทำงานอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเหลือเกื้อกูล เสียสละ ไม่เอารอดเอาเปรียบกัน ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และไม่สร้าง ความแตกแยก

ความมีน้ำใจ หมายถึง การแสดงออกถึงความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ แบ่งปัน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ให้ความสนใจในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อื่นและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การให้และอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

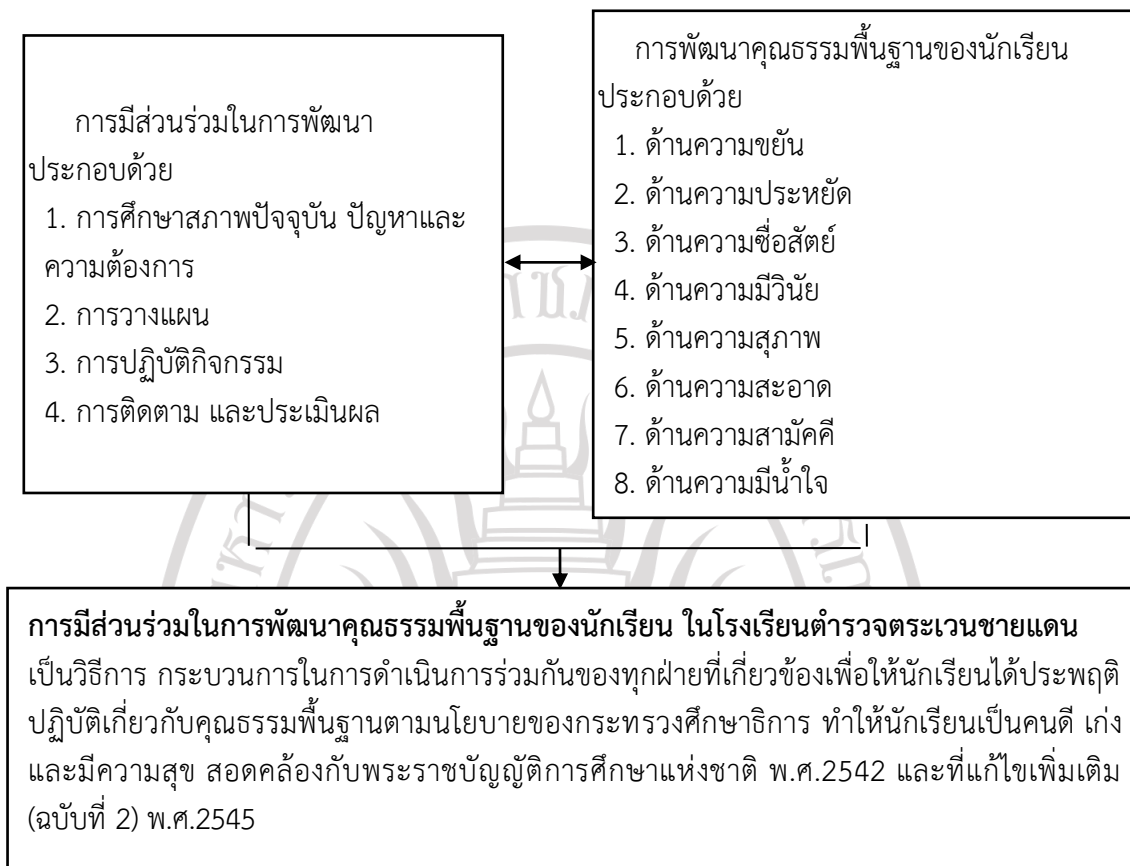
ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรวิชาชีพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในจังหวัดจันทบุรีและตราด

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในจังหวัดจันทบุรีและตราด

ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ หมายถึง การประเมินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทำให้ทราบว่าสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

กรอบความคิดในการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้กำหนดกรอบแนวคิดของโครงการวิจัยตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 54) ดังภาพประกอบ 1.1

ภาพประกอบ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่สร้างและพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี